

УДК: 796.011.3:613.7

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ДІТЕЙ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТОМ

Вовченко Інна, Шелест Ілона, Левчук Анастасія

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Анотація. Актуальність теми дослідження. Спортивний відбір дітей до занять різними видами спорту може бути охарактеризований як процес де ведеться активний пошук здібних дітей, які здатні досягнути високих спортивних результатів. Відбір у спорті здійснюється з урахуванням медико-біологічних, педагогічних та соціальних аспектів. Фахівці спорту у своїх дослідженнях віддають перевагу системному підходу при відборі для визначення задатків і спроможностей дітей; спираються на генетичні задатки та придатність дитини до певної спортивної діяльності.

Тому у сучасних видах спорту таких як спортивна аеробіка та художня гімнастика особливо актуальним є питання щодо відбору перспективних дітей, які в подальшому будуть спроможні здобути найвищі спортивні результати. **Мета дослідження** – обґрунтувати критерії спортивного відбору дітей до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою. **Методи дослідження:** аналізу науково-методичної літератури та документальних матеріалів. **Результати роботи.** Аналіз літературних джерел свідчить про те, що багато науковців відображають особливості відбору через поєднання з етапами багаторічної підготовки спортсменів з різних видів спорту. Вказують на те, що у початковому відборі потрібно використовувати тести для оцінки рухових здібностей дітей, які зумовлені вродженими задатками а також важливою складовою у відборі є оцінка стану здоров'я дітей. Багато фахівців вважають, що для початкового відбору спортивний результат не є критерієм перспективності.

У результаті дослідження були обґрунтовані критерії відбору дітей до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою, які дозволять тренерам відібрати дітей із природними задатками і в подальшому забезпечити їх поступовий розвиток.

Ключові слова: обдарованість, задатки, критерії, спортивна аеробіка, художня гімнастика.

PACULIARITIES OF SELECTING CHILDREN OF SELECTING CHILDREN FOR SPORTS ACTIVITIES

Vovchenko Inna, Shelest Ilona, Levchuk Anastasiia

Annotation. Relevance of the study. The selection of children for engagement in various sports can be characterized as an active process of identifying talented children who have the potential to achieve high athletic results. Selection in sports is conducted with careful consideration of medical-biological, pedagogical, and social aspects. Sport experts in their research prefer a systematic approach to selection to determine the potential and capabilities of children; they rely on genetic predispositions and the child's suitability for a particular sport activity. Therefore, in modern sports disciplines such as sports aerobics and rhythmic gymnastics, the selection of promising children who are capable of achieving the highest competitive results has become particularly relevant. **Purpose of the study** – to substantiate the criteria for the selection of children for training in sports aerobics and rhythmic gymnastics. **Research methods:** analysis of scientific-methodological literature and documentary sources. **Results of the study.** The analysis of literary sources indicates that many researchers view selection as integrally connected with the stages of long-term athlete preparation across various sports. They note that during the initial selection process, tests should be used to assess children's motor abilities, which are influenced by innate traits, and emphasize that assessing children's health status is also crucial. Many experts believe that initial selection should not prioritize athletic performance as a criterion for long-term potential.

The study has substantiated selection criteria for engaging children in sports aerobics and rhythmic gymnastics, which will enable coaches to identify children with natural aptitudes and facilitate their gradual development.

Keywords: talent, aptitude, criteria, sports aerobics, rhythmic gymnastics.

Постановка проблеми. Відбір перспективних дітей до занять спортом є визначальним напрямом наукових досліджень на сучасному етапі.

Спортивний відбір дітей до занять різними видами спорту може бути охарактеризований як процес де ведеться активний пошук здібних дітей, які здатні досягнути високих спортивних результатів.

Відбір до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою має свої особливості, що потребує подальшого вивчення та узагальнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спортивний відбір – це процес пошуку обдарованих людей, здатних досягти високих результатів у конкретному виді спорту [7].

Структуру і зміст спортивного відбору та орієнтації науковці вбачають у поєднанні з етапами багаторічної підготовки спортсменів з різних видів спорту [6, 7, 14]. Відбір у спорті здійснюється з урахуванням медико-біологічних, педагогічних та соціальних аспектів.

Фахівці спорту у своїх дослідженнях віддають перевагу системному підходу при спортивному відборі для визначення задатків і спроможностей дітей [12]; спираються у відборі на генетичні задатки та придатність дитини до певної спортивної діяльності [8].

Особливості спортивного відбору та орієнтації в командних ігрових видах спорту обумовлена віковою періодизацією, специфікою змагальної діяльності, структурою і змістом етапів багаторічної підготовки [6]. У футболі А. Дулібський виділяє 4 етапи спортивного відбору залежно від поєднання з етапами багаторічної підготовки [4].

Атаманюк С., Кириченко О. у своїй праці щодо сучасної системи спортивного відбору в спортивній аеробіці вказують на те, що відбір з біологічної точки зору характеризується пошуком фенотипічних і генетичних ознак, а із соціальної розробкою системи тренування [1].

За даними О. Удовиського у спортивній гімнастиці рекомендується набір дітей з 5-6 років без відхилень у стані здоров'я, м'язового або м'язово-торокального типу, з використанням тестів для оцінки рухових здібностей [10].

Результати досліджень Колеснік І., Вовченко І. вказують на необхідність популяризації спортивної гімнастики та звертати увагу на початковий відбір дітей до занять у дитячо-юнацькі спортивні школи [5].

У своїх дослідженнях науковці [2, 11, 13] вказують на важливість комплексного підходу щодо відбору дітей на початковому етапі підготовки та виділяють наступні критерії придатності до спорту, а саме ста здоров'я, фізичні здібності, конституція тіла, психічний стан та мотивація.

Тому у сучасних видах спорту таких як спортивна аеробіка та художня гімнастика особливо актуальним є питання щодо відбору перспективних дітей, які в подальшому будуть спроможні здобути найвищі спортивні результати.

Мета дослідження – обґрунтувати критерії спортивного відбору дітей до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети використовували методи аналізу науково-методичної літератури та документальних матеріалів.

Результати дослідження. У результаті вивчення науково-методичної літератури вдалося виділити етапи спортивного відбору спортсменів, які пропонують провідні науковці (табл.1).

В. Платонов у своїх працях виділяє 5 етапів спортивного відбору і пов'язує їх з етапами багаторічної підготовки спортсменів; Л. Сергієнко теж надає перевагу 5 етапам відбору спортсменів, але виділяє їх наступним чином:

базовий етап, генетичний, етап відбору талановитих спортсменів, відбір спортивної еліти; за результатами досліджень К. Сахновський виділяє 3 етапи спортивного відбору: початковий, проміжний, заключний; О. Шинкарук розглядає спортивний відбір як систематичний багаторівневий процес, який проходить протягом багаторічної підготовки спортсменів [7, 8, 11, 13].

Таблиця 1

Етапи відбору дітей до занять спортом

Науковці	Етапи спортивного відбору				
	1	2	3	4	5
Платонов В.	Первинний	Попередній	Проміжний	Основний	Заключний
Сахновський К.	Початковий	Проміжний	Заключний	-	-
Сергієнко Л.	Базовий	Генетичний	Відбору обдарованих спортсменів	Відбору талановитих спортсменів	Відбір спортивної еліти
Шинкарук О.	Первинний	Попередній	Проміжний	Основний	Заключний

У результаті аналізу спеціальної літератури з'ясували критерії первинного відбору до занять спортом (табл.2).

Спортивна аеробіка – це вид спорту, який базується на виконанні комплексу вправ різної складності під музичний супровід. У цей комплекс входять елементи спортивної гімнастики, танцювальні рухи художньої гімнастики, складні акробатичні вправи.

Художня гімнастика – це вид спорту, спортивна дисципліна, що поєднує в собі елементи балету, гімнастики, танцю і полягає у виконанні вправ без предмету та з предметом у складно-координаційній моториці під музичний супровід.

Критерії первинного відбору дітей до занять спортом

Критерії	Характеристика
Вік	Сприятливий вік до занять певними видами спорту
Стан здоров'я	Визначає лікар із розподілом до медичної групи
Фізичний розвиток	Оцінюють за показниками довжини тіла , маси тіла, ОГК , пропорцій тіла та інше
Рухові здібності	Визначають у тестах: біг 20м, біг 30м, частота рухів, стрибок у довжину з місця, стрибок у висоту з місця, вис на зігнутих руках, кидок набивного м'яча, біг 300м, біг 500м, нахил тулуба вперед, підтягування на перекладині та інші.
Функціональні показники	Визначаються для видів спорту в яких провідними є функціональні можливості аеробної системи енергозабезпечення (ЖЄЛ та інші).

Ці види спорту мають багато спільного – естетика рухів, виконання вправ під музику, високий рівень розвитку фізичних здібностей, індивідуальні та групові виступи.

Аналіз літературних джерел [3, 9, 14, 15] дозволив визначити за результатами досліджень науковців сфери спорту та обґрунтувати критерії первинного відбору до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою, а саме вік дітей, стан здоров'я їх фізичний розвиток та рухові здібності (рис.1.)

Основним завданням етапу первинного відбору до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою є відбір обдарованих дітей у дитячо-юнацькі спортивні школи.

Дискусія. Дані науково-методичної літератури [6, 7, 8, 12, 14] вказують на те, що система спортивного відбору пов'язана з етапами багаторічної підготовки спортсменів. Результати досліджень підтверджують дані фахівців спорту про критерії первинного відбору до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою.

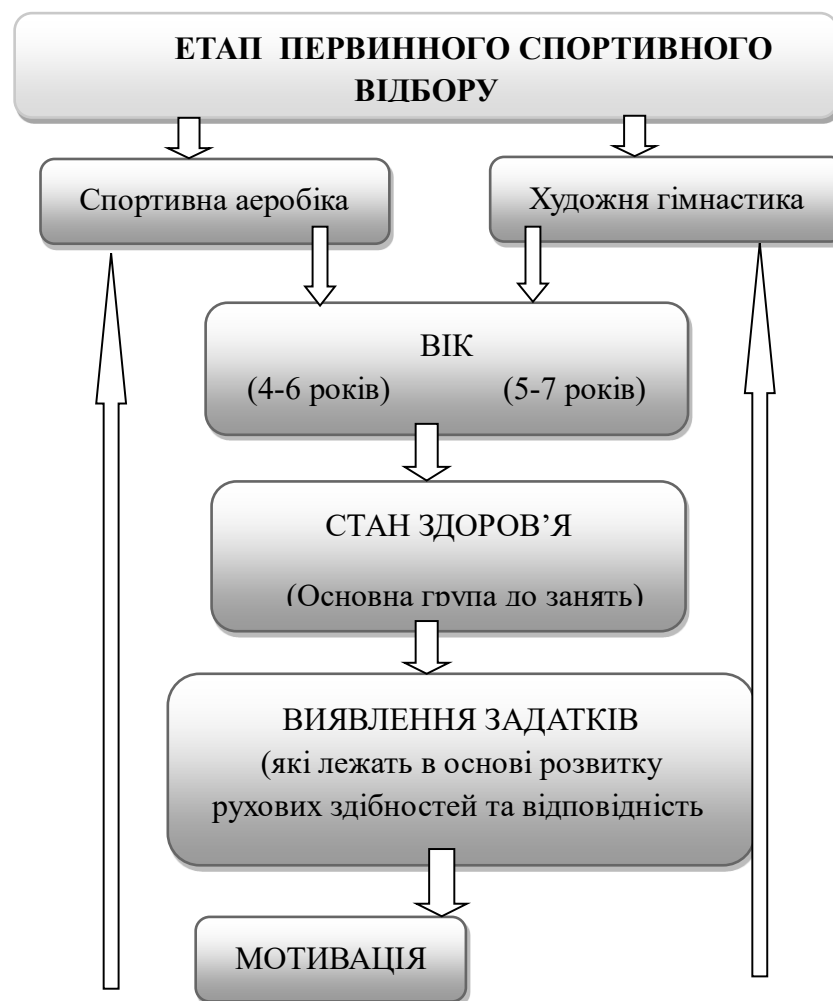

Рис. 1 Критерії відбору до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Аналіз літературних джерел свідчить про те, що багато науковців відображають особливості відбору через поєднання з етапами багаторічної підготовки спортсменів з різних видів спорту. Вказують на те, що у початковому відборі потрібно використовувати тести для оцінки рухових здібностей дітей, які зумовлені вродженими задатками а також важливою складовою у відборі є оцінка стану здоров'я дітей. Багато фахівців вважають, що для початкового відбору спортивний результат не є критерієм перспективності.

2. У результаті досліджень були обґрунтовані критерії відбору дітей до занять спортивною аеробікою та художньою гімнастикою, які дозволять тренерам відібрати дітей із природними задатками і в подальшому забезпечити їх поступовий розвиток.

Подальші дослідження будуть спрямовані на проведення первинного відбору до занять спортивною аеробікою й художньою гімнастикою у дитячо-юнацькі спортивні школи.

Список літературних джерел:

1. Атаманюк, С., Кириченко, О. Сучасна система спортивного відбору в спортивній аеробіці. Науковий часопис Українського

References:

1. Atamaniuk, S., Kyrychenko, O. (2023). Suchasna systema sportyvnoho vidboru v sportyvnyi aerobytsi. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho

- державного університету імені Михайла Драгоманова. 2023. (3K(162). С.38-43. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).06)
2. Багінська О. В. Удосконалення комплексної системи спортивного відбору в художній гімнастиці на початковому етапі. Вісник Чернігів. держ. пед. ун-ту. Чернігів, 2006. Вип. 35. С. 127–130.
3. Доценко А. С. Сучасні методики відбору дітей у групу початкової підготовки з художньої гімнастики. Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: матеріали III міжнародної інтернет-конференції. Одеса. 2019. С. 100–104.
4. Дублінський А. В. Спортивний відбір у футболі / А. В. Дубліський, А. В. Ященко, В. В. Ніколаєнко. – К.: Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України, 2003. – 135с.
5. Колесник, І. В., Вовченко, І. І. (2016) Перспективи розвитку гімнастики шляхом початкового відбору в ДЮСШ. Студентська спортивна наука – 2016. с. 42-47.
6. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту). Навчальний посібник / В. М. Костюкевич – Вінниця: Планер, 2014 – 616 с.
7. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування. Київ.: Перша друкарня, 2020. 704 с.
8. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика у 2 кн. Кн. 2. Відбір у різні види спорту: Підручник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. 784 с.
9. Теорія і методика дитячо-юнацького спорту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. О. А. Шинкарук, С. О. Павлюк, Є. М. Свіргунець. В. В. Флерчук. Хмельницький: ХНУ, 2011. 144 с.
10. Удовицький О.А. Організація відбору в спортивній гімнастиці. Теорія та методика фізичного виховання. 2007. № 6. С.43-47.
11. Шинкарук О., Мітова О. Система контролю підготовки початківців у командних спортивних іграх: проблемні питання та сучасні підходи. Спортивний вісник Придніпров'я, науково-практичний журнал № 1. 2017. С.105-112.
12. Шинкарук О. А. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів; МОНУ, НУФВСУ. Київ: НВП Поліграфсервіс, 2013. 136 с.
13. Шинкарук О. Особливості відбору дітей на початковому етапі спортивної підготовки / О. Шинкарук, І. Сиваш, А.Улан // Фізичне universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. 2023. (3K(162). S.38-43. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).06)
2. Bahinska O. V. (2006). Udoskonalennia kompleksnoi systemy sportyvnoho vidboru v khudozhnii himnastytsi na pochatkovomu etapi. Visnyk Chernihiv. derzh. ped. un-tu. Chernihiv, 2006. Vyp. 35. S. 127–130.
3. Dotsenko A. S. (2019). Suchasni metodyky vidboru ditei u hrupu pochatkovoi pidhotovky z khudozhnoi himnastyky. Suchasni problemy fizychnoho vykhovannia, sportu ta zdorov'ia liudyny: materialy III mizhnarodnoi internet-konferentsii. Odesa. 2019. S. 100–104.
4. Dublinskyi A. V. (2003). Sportyvnyi vidbir u futboli / A. V. Dublinskyi, A. V. Yashchenko, V. V. Nikolaienko. – K.: Naukovo-metodychnyi (tekhnichnyi) komitet Federatsii futbolu Ukrainy, 2003. – 135s.
5. Kolesnyk, I. V., Vovchenko, I. I. (2016) Perspektyvy rozvytku himnastyky shliakhom pochatkovoho vidboru v DiuSSH. Studentska sportyvna nauka – 2016. s. 42-47.
6. Kostiukevych V. M. (2014). Teoriia i metodyka sportyvnoi pidhotovky (na prykladi komandnykh ihrovykh vydiv sportu). Navchalnyi posibnyk / V. M. Kostiukevych – Vinnytsia: Planer, 2014 – 616 s.
7. Platonov V.M. (2020). Suchasna systema sportyvnoho trenuvannia. Kyiv.: Persha drukarnia, 2020. 704 s.
8. Serhiienko L. P. (2010). Sportyvnyi vidbir: teoriia ta praktyka u 2 kn. Kn. 2. Vidbir u rizni vydy sportu: Pidruchnyk. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan, 2010. 784 s.
9. Teoriia i metodyka dytiacho-yunatskoho sportu: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. (2011). O. A. Shynkaruk, S. O. Pavliuk, Ye. M. Svirhunets. V. V. Flerchuk. Khmelnytskyi: KhNU, 2011. 144 s.
10. Udovyskyi O.A. (2007). Orhanizatsiia vidboru v sportyvni himnastytsi. Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia. 2007. № 6. S.43-47.
11. Shynkaruk O. A., Kolchyn M. S. Dynamics of the age of starting rhythmic gymnastics classes and achieving high sports results taking into account the objective prerequisites for the development of the sport. Physical Culture, Sports and Health of the Nation. 2018. No. 6. pp. 192–199.
- Shynkaruk O. A. Theory and methods of training athletes: management, control, selection, modeling and forecasting in Olympic sports: a manual for students of higher educational institutions; MENU, NUFVSU. Kyiv: NVP Poligrafservice, 2013. 136 p.
13. Shynkaruk O. Peculiarities of selection of children at the initial stage of sports training / O. Shynkaruk, I. Syvash, A. Ulan // Physical education, sports and health culture in modern society. - 2016. - No. 2. - P. 111-115. - Access mode:

виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. - 2016. - № 2. - С. 111-115. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2016_2_19.

14. Шинкарук О. Місце структури здібностей та обдарованості в системі відбору та орієнтації спортсменів. Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування. № 1. Вінниця. 2017. С. 82-88.

15. Шинкарук О. А., Колчин М. С. Динаміка віку початку занять художньою гімнастикою та досягнення високих спортивних результатів з урахуванням об'єктивних передумов розвитку виду спорту. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2018. № 6. С. 192–199.

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2016_2_19.

14. Shynkaruk O. The place of the structure of abilities and giftedness in the system of selection and orientation of athletes. Current problems of physical education and methods of sports training. No. 1. Vinnytsia. 2017. P. 82-88.

15. Shynkaruk O. A., Kolchyn M. S. Dynamics of the age of starting rhythmic gymnastics and achieving high sports results taking into account the objective prerequisites for the development of the sport. Physical Culture, Sports and Health of the Nation. 2018. No. 6. P. 192–199.

DOI: 10.35433/physcul.2024.1.35-41

Відомості про авторів:

Вовченко І. І.; orcid.org/0000-0001-5267-462X; inna_v2012@meta.ua; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Шелест І.О.; orcid.org/0009-0002-6370-8260; ilonka230202@gmail.com; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Левчук А.; orcid.org/0009-0003-1443-4360; nastialevchuk50@gmail.com; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.